
BYLIVSANALYSE

FORANALYSE TIL STÅLSAT BY

FORANALYSE 2/3 - DATO 25.06.2012

INDHOLD

s.02	Introduktion
s.03	Del 1: Kortlægning af bylivet
s.04	Byens funktioner
s.07	Byens hverdagsflow
s.10	Byens mødesteder
s.15	Del 2: Den oplevede by
s.16	Byens selvforståelse
s.19	Fem portrætter
s.35	Syn på kulturhistoriske steder
	Bilag 1 : situationelle interviews

Introduktion

Dette analysenotat er det andet ud af tre analysenotater udarbejdet i forbindelse med foranalysen af projektet Kulturarven som driver i byudviklingen i Frederiksværk. Notatet er udarbejdet i forsommeren 2012.

Formålet med notatet er at kortlægge det aktuelle hverdags- og byliv i Frederiksværk med fokus på byens lokale, såvel som besøgende. Notatets første del kortlægger bylivet i Frederiksværk med fokus på byens funktioner, hverdagsflow samt formelle og uformelle mødesteder. Notatets anden del sætter fokus den oplevede by med fokus på byens selvforståelse og oplevelse af byens kulturhistoriske elementer. Endelig giver anden del af bylivsanalysen indblik i, hvordan fem forskellige frederiksværkere oplever og bruger byen til daglig. Notatet skal sammen med de øvrige analyser af henholdsvis byens fysik og historie danne grundlag for at formulere en konkurrenceopgave, udpege væsentlige konkurrenceområder og udpege et konkurrenceområde.

Bylivsanalysen viser, at bylivet i Frederiksværk mange steder er udfordret af en infrastruktur, som først og fremmest tilgodeser bilerne, og en rumlig opbygning, som betyder, at særligt den bløde trafik finder sig egne veje – ofte bag om byen, på opdagelse i baggårde eller på tværs byens hovedtrafikårer.

Dette gør både Frederiksværk til en opdagelsesby og en bilby, hvor byens torv først og fremmest har funktion af parkeringsplads, men hvor der også er mange populære mødesteder, rekreative kvaliteter og skjulte skatte. Særligt byens kanaler fremhæves af mange for deres grønne idyl, de mange ænder, solskinssteder og bylivskvaliteter. At disse steder samtidig udgør vigtige elementer i byens militære og industrielle historie er måske mindre synligt, på trods af en klar tendens til, at frederiksværkerne i høj grad forstår deres by som en arbejderby. De kulturhistoriske elementer rummer stærke bylivskvaliteter og indgår i byens hverdagsliv og selvforståelse, selvom frederiksværkerne ikke altid er fuldt bevidste om de historiske elementers sammenhæng og de kulturhistoriske værdier. Heri ligger der et potentiale.

Notatet er udarbejdet af Hausenberg på grundlag af tre aktiviteter: 1) kortlægningsworkshop med Halsnæs Kommune, 2) fem walk n talks med udvalgte frederiksværkere samt 3) situationelle interviews på udvalgte steder i Frederiksværk, hvor Hausenberg har adspurgt en række tilfældige frederiksværkere om deres oplevelse af og brug byen. Se bilag over situationelle interviews.

DEL 1

KORTLÆGNING AF BYEN

BYENS FUNKTIONER

Frederiksværk er karakteristisk ved at have en levende bymidte med både dagligvarehandel, shopping, kulturliv og arbejdspladser. Enkelte områder bærer dog præg af at fremstå mere funktionsopdelt, såsom Krudtværksområdets afgrænsede foreningsmiljø.

Klemt inde mellem fjord, skov og sø

Betragtes Frederiksværk fra luften er byen 'klemt inde' af grønne og blå rekreative fritidsområder. I gadeplan opleves skiftene mellem by og natur mange steder markant, som oplevelsen af forskellige verdner.

En bilvenlig by

En stor del af Frederiksværks centrum bruges til bilparkering. Parkeringsområderne er således spredt over hele byen og grænser op til mange øvrige bylivsfunktioner, hvilket muligvis mindsker motivationen til at færdes til fods eller på cykel i bymidten.

Spredte dagligvarer - samlet shopping

Kvickly, Aldi, Netto m.fl. er fordelt over hele byen. Shopping er derimod koncentreret i Nørregade, som sammen med Nordcentret udgør byens shoppingstrøg.

Foreningsbyen

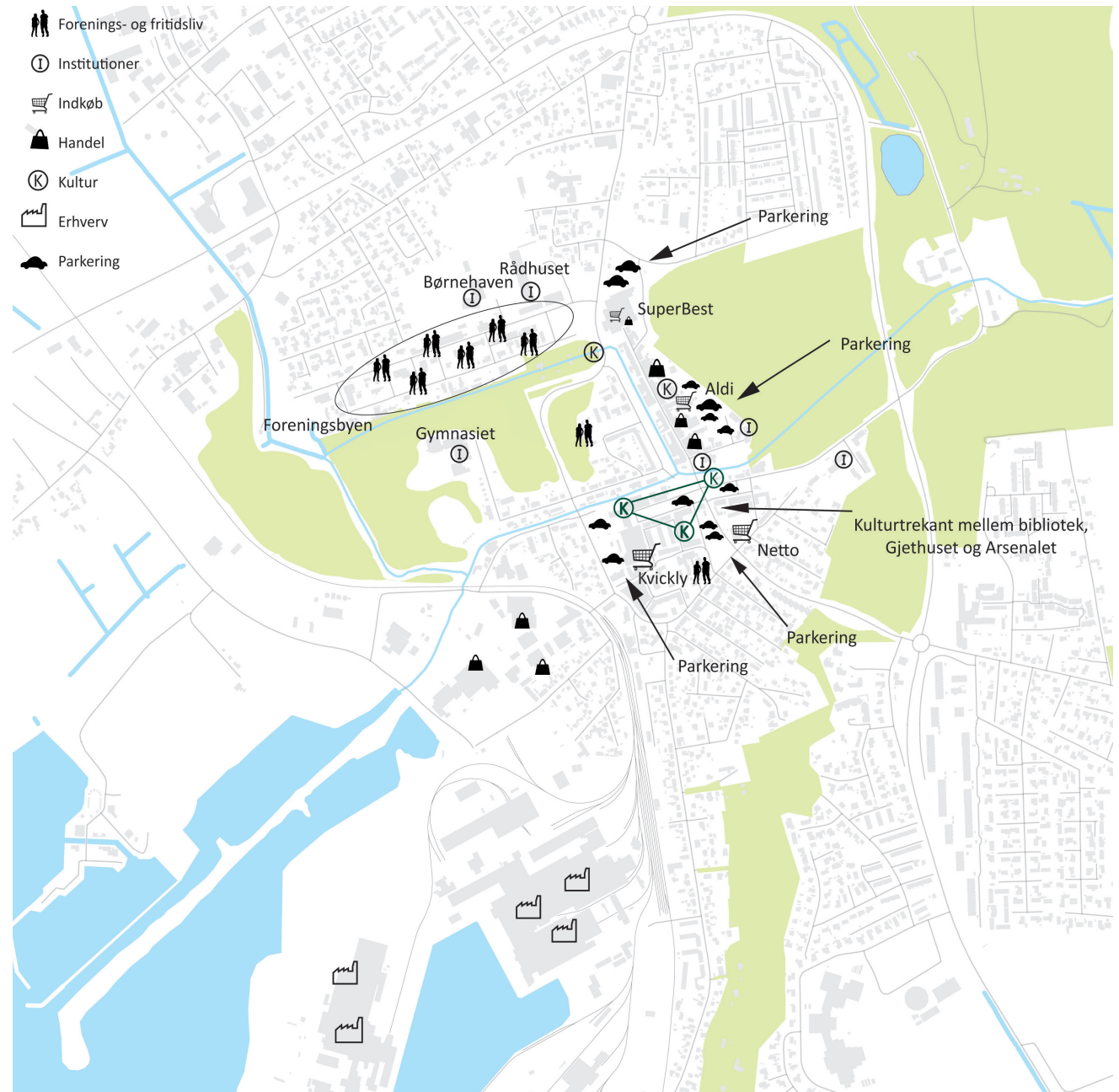
Afskåret fra resten af byen udgør Krudtværksområdet et lille enklave for byens foreningsliv. Foreningerne er forholdsvist afkoblet den øvrige by modsat fx Paraplyen, som er de ældres foreningsshus, der ligger centralt i byen.

Kulturtrerekanten

Gjethuset, Industrimuseet Frederiks Værk og Biblioteket udgør tre vigtige fixpunkter for det kulturelle liv i Frederiksværk. De kulturelle tyngdepunkter forbindes af byens torv, men opleves ikke sammenhængende.

Udannelses- og arbejdsliv på kanten af byen

Hverdagslivet på byens rådhus, gymnasium og stål-valseværk er vidt forskelligt, men disse 'hverdagslivsbyer' er alle koblet op på byen via få flaskehalse.

 Krudtværksområdet, som udgør en foreningsby

 Frederiksværk Gymnasium

 Parkering bag byens kirke

 Netto udgør én af byens flere indkøbsmuligheder

 Byens centrum omslutes af bynær natur

BYENS HVERDAGSFLOW

Mens Frederiksværks biltrafik har gode vilkår og følger de etablerede hovedtrafikårer, finder den bløde hverdagstrafik sine egne veje og skaber uofficielle hverdagsruter, som mange steder bevæger sig på tværs af bilerne eller bag om byen. Byens utraditionelle opbygning gør byen vanskelig at orientere sig i for den besøgende og udgør mange steder en direkte udfordring for det naturlige hverdagsflow.

Eleverne går deres egne veje

Flowet til og fra byens gymnasium afspejler, at eleverne ikke følger de etablerede ruter og går deres egne veje. Dette ses fx om morgenen, når flowet fra stationen bevæger sig ad små stier bag byen og i frikvartererne, når eleverne krydser den befærdede Peder Falsters Vej for at købe frokost i Nørregade eller Nordcentret. Eleverne har skabt en uofficiel og farlig trampesti, som afspejler at byen mangler gode forbindelser på tværs.

Get-lost-krydset

Ved ankomst til byen fra stationen, mødes man af T-krydset mellem Strandvej og Jernbanegade. De angiver ikke nogen naturlig retning til byens centrum. Krydset er et eksempel på, at byen mangler et naturligt navigationspunkt og det derfor er svært at finde vej på trods af byens overskuelige størrelse.

Cyklister på fortovet

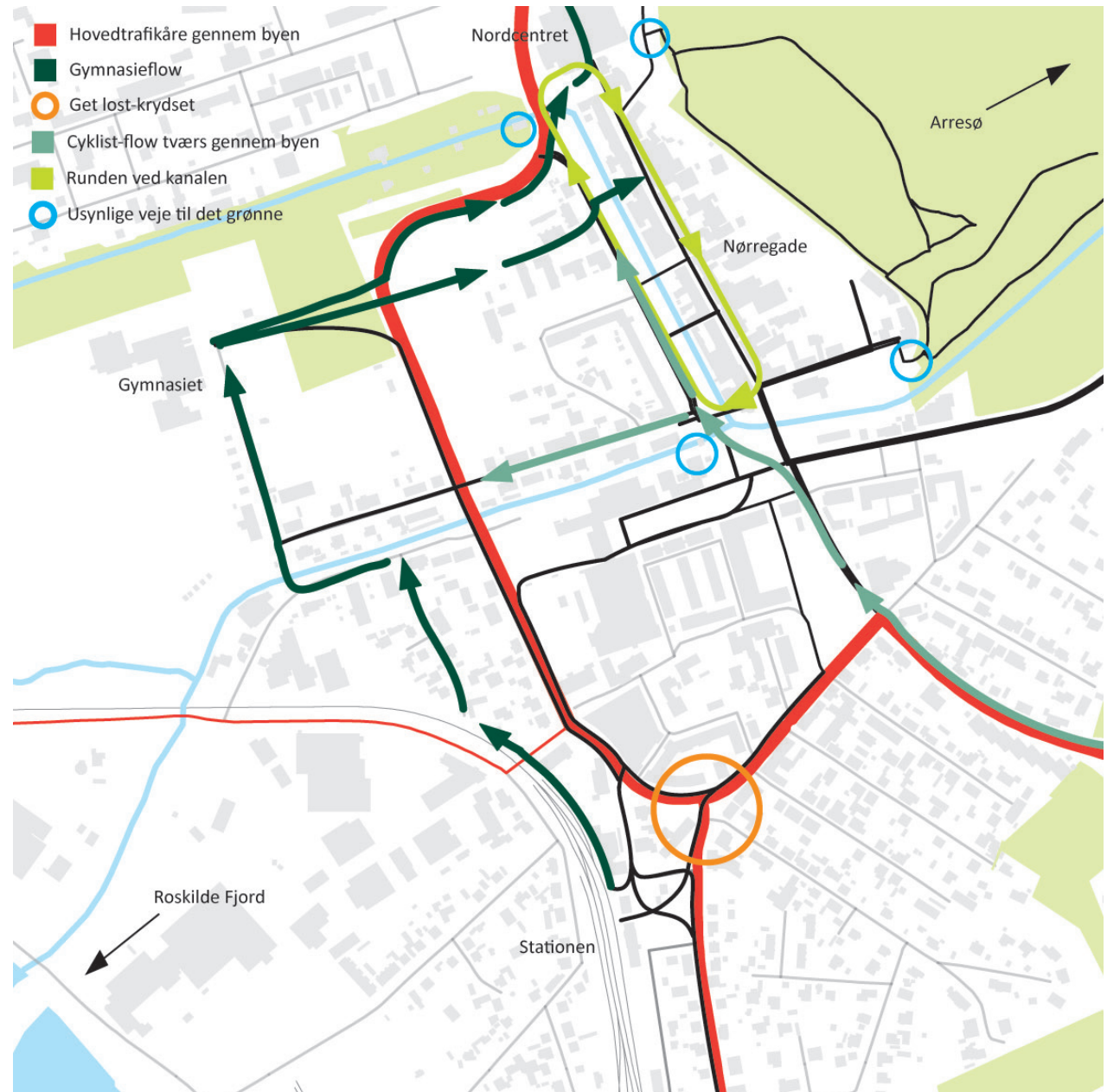
For hurtigst at krydse byen skyder byens cyklister og knallerter genvej ved kanalen. Det betyder, at de kører på fortove, krydser parkeringspladser og zig-zagger mellem fodgængere og parkerede biler.

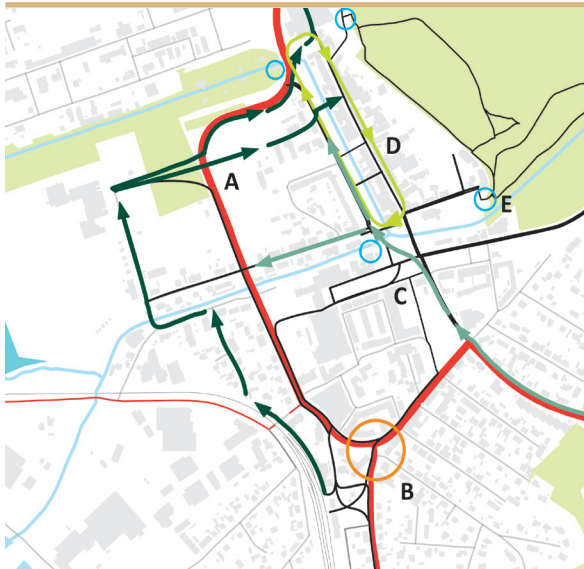
Runden ved kanalen

Turen rundt om kanalen via Allégade og Nørregade udgør en vigtig rundtur for byens fodgængerflow. Her kan man både opleve by- og butiksliv samt det blå og grønne miljø langs kanalen.

Usynlige veje til det grønne

De rekreative stiforbindelser skaber flows, som går øst for byen til Arresødal og vest for byen til lystbådehavnen og Roskilde Fjord. Stierne til Arresø starter bag kirken og Nordcentret, mens to undseelige stier forbinder vandet med bymidten langs Krudtværkstedet og kanalen. Alle fire forbindelsespunkter er vanskeligt tilgængelige og meget usynlige i bybilledet.

A - Peder Falster Vej som eleverne krydser på vej mod Nørregade

B - Get lost-krydset

C - Torvet, som cyklisterne krydser

D - Nørregade

E - Smalle Åsti til Arresø

BYENS MØDESTEDER

Byens mødesteder er kendetegnet ved at være populære og inkluderende på tværs af byens forskellige sociale og kulturelle lag. Hvad der på skilte betegnes byens torv stemmer dog ikke overens med, hvor frederiksværkerne i realiteten mødes. Bemærkelsesværdigt er det, at de mest populære uformelle mødesteder og opholdssteder i det offentlige rum ingen formelle navne har.

FORMELLE MØDESTEDER

1. Gjethuset: byens kultur- og fælleshus

Aktiviteterne i Gjethuset spænder vidt fra udstillinger, børneteater, klassiske koncerter og Medina-koncerter. Bredden afspejles også i de besøgende: Gjethuset er et musik- og kulturhus for den kulturelle elite, men også et sted, som imødekommer den almindelige frederiksværkers behov og bredt opfattes som byens officielle samlingssted.

2. Foreningsbyen Krudtværkstedet

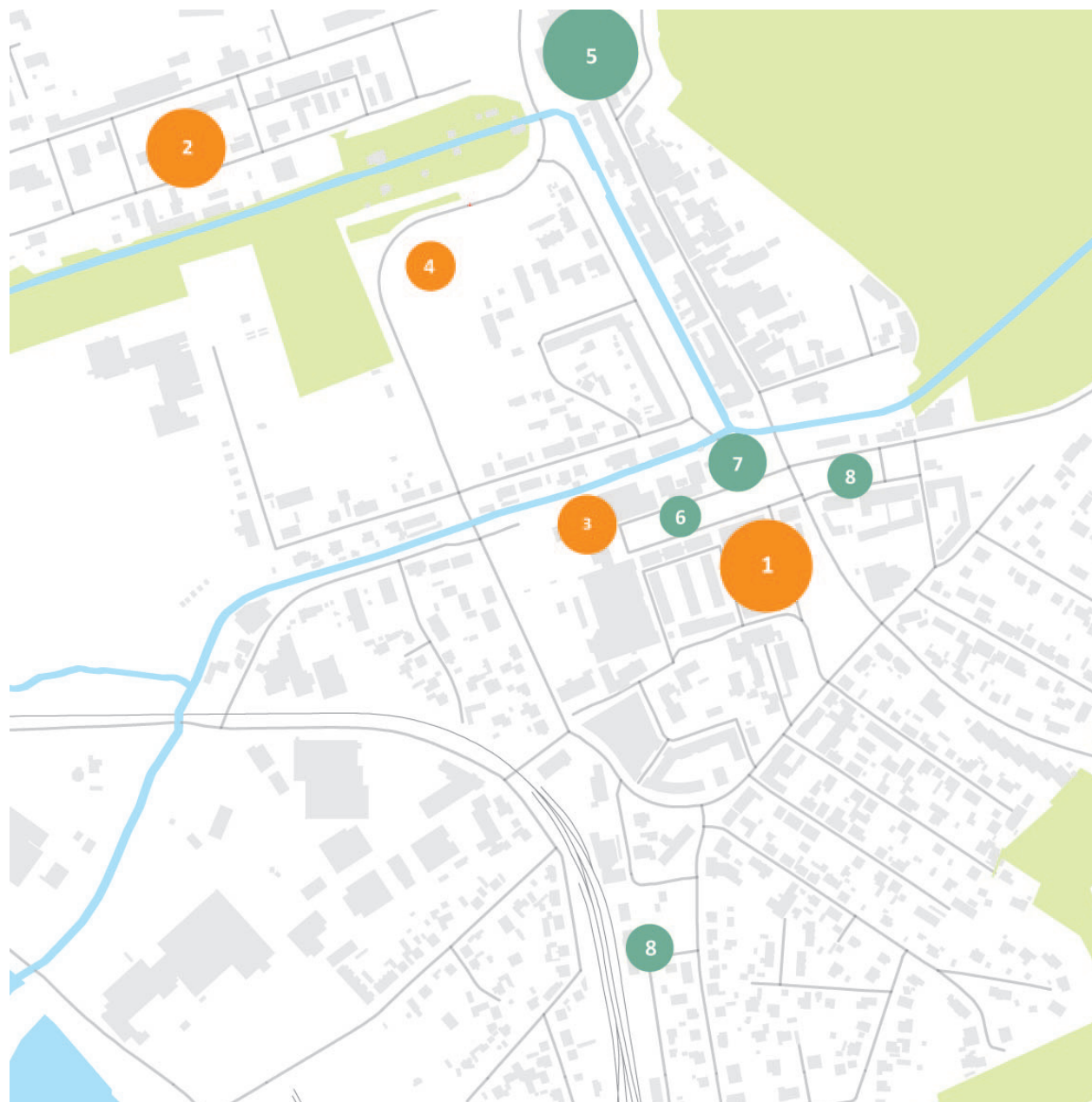
Krudtværksområdet er et centralt mødested for foreningsfrederiksværkeren. Der er stille tidligt på dagen, men om eftermiddagen og aftenen får området nyt liv, når foreningshusene åbner op. Området er først og fremmest et mødested for de mange medlemmer, men flere gange årligt afholdes løpemarkeder, hvor resten af byen deltager og har boder.

3. Biblioteket: folkets hus

Som en offentlig institution er biblioteket et åbent mødested for alle aldre og sociale lag. En borger fortæller: "Biblioteket er byens nerve – her er plads til alle og alle slags mennesker kommer her." Biblioteket bliver fx både brugt af sommerhusgæster, der låner bøger, og Frederiksværks asylansøgere, der benytter muligheden for at gå på internettet. Biblioteket afholder derudover bl.a. foredrag og lektiecafé for byens børn.

4. Skjoldborgparken: byens eventpark

Plænen ved Valseværksstræde omdannes flere gange årligt til festplads for byen. Det grønne område, som normalt ligger stille hen, transformeres ved særlige lejligheder såsom 1. maj, Frivillig Fredag og Klubdag til et samlingssted for sociale aktiviteter.

FORMELLE MØDESTEDER

1. Byens kulturhus og officielle samlingssted

2. Krudtværksområdet med byens foreninger

3. Folkets hus, Biblioteket

4. Skjoldborgparken - byens eventplads

UFORMELLE MØDESTEDER

5. Byens centrale plads ved Nordcentret

Mellem centret og kanalen er en koncentration af byliv. På den Spanske Trappe sidder de unge, på bænken i skyggen står øldrikkerne, der drikkes kaffe på Café Charlie og ved indgangen til Nordcentret stopper folk op og sludrer. Denne plads, som ikke har noget navn, fungerer som byens torv i praksis.

6. Det 'falske' torv

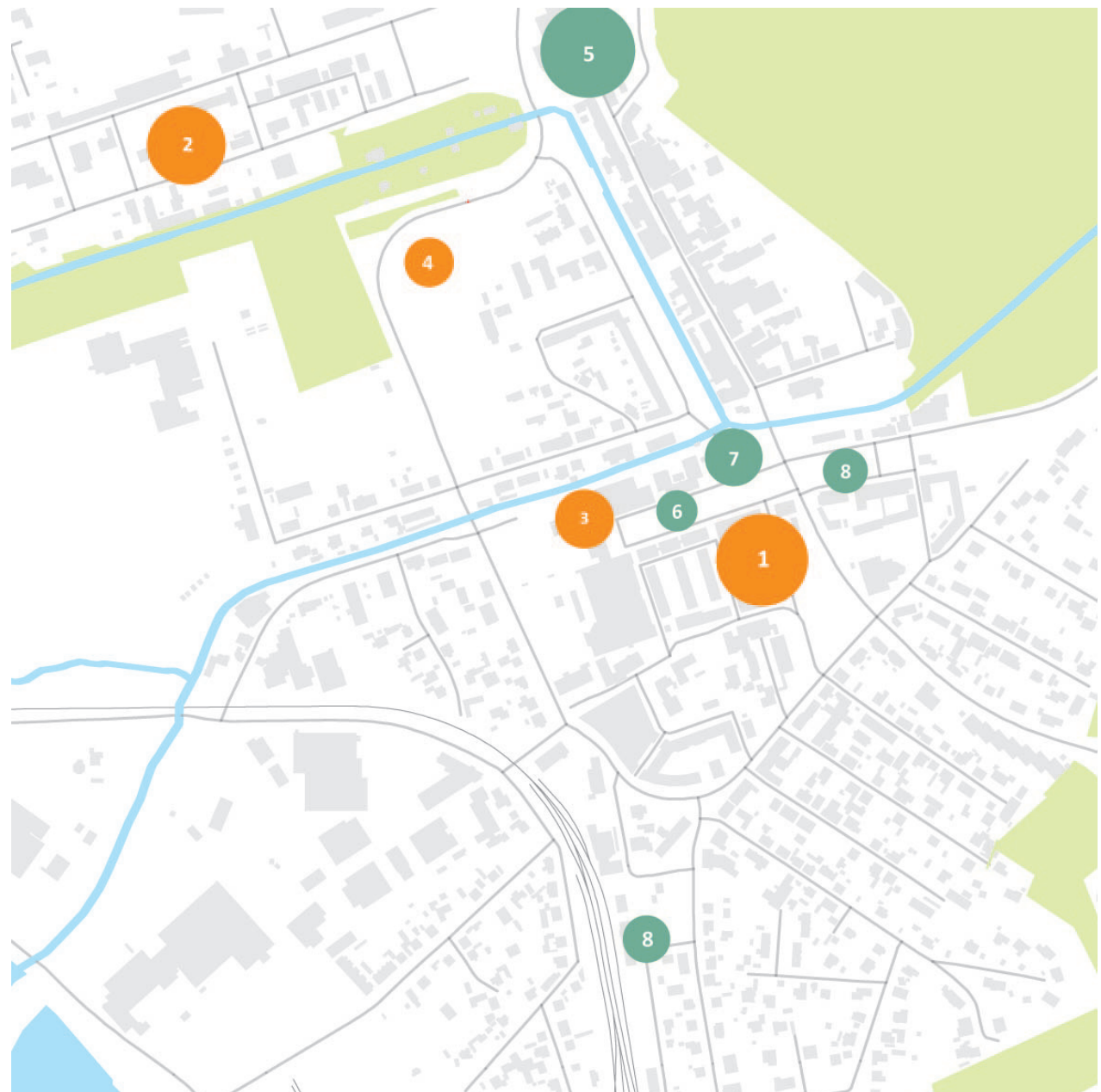
Torvet udgør en tværgående akse mellem biblioteket, Gjethuset, hotellet og museet. Trods den officielle betegnelse, fungerer området i praksis mere som parkeringsplads og gennemfartsrum. Torvet opleves ikke som en sammenhængende og samlede plads for ophold – bortset fra om lørdagen, hvor parkeringsområdet omdannes til marked, og foran kiosken, hvor øldrikkerne står.

7. Byens græsplæne

Græsset ned til kanalen er ikke større end en privat græsplæne, men udgør et vigtigt mødested for byen, bl.a. byens unge, som drikker en fredagsøl, børnefamilier, der fordrer ænder og byens indvandrerfamilier, som mødes og snakker. Det nyåbnede sted Cafe 33-nulnul har borde og stole på græsset og tilføjer liv til området.

8. Øldrikkernes steder

Øldrikkerne samles ved kioskerne og bag stationen. Her kan de være uden at føle sig for udstillet. Som en siger: "Det gode ved at være her er, at vi får lov til at være i fred. Vi er en gruppe på en 20-30 folk som kommer her fast." Disse steder er trygge for øldrikkerne, men skaber utryghed for andre grupper. Særligt stationsområdet er et af de steder i Frederiksværk, som opleves utrygt og uattraktivt, fordi øldrikkerne fylder i bybilledet.

UFORMELLE MØDESTEDER

5. Pladsen foran Nordcentret

6. Byens 'falske' torv

7. Byens græsplæne

8. Øldrikkerne hænger ud foran kiosken på Torvet

DEL 2

DEN OPLEVEDE BY

BYENS SELVFORSTÅELSE

Når man stopper frederiksværkeren på gaden og spørger, hvad han eller hun er stolte af ved byen, er det Gjethuset, krudtværkstedet og kanalerne samt Arresødal og Liseleje, som nævnes. Disse herlighedsværdier er vigtige elementer i byens selvforståelse og udspringer af byens kulturhistorie og omkringliggende natur. Selvom de samme få steder nævnes af mange, er der dog forskel på, hvilke kvaliteter, som fx Gjethuset forbindes med. Meget få nævner gågaden og centret, trods det, at disse steder udgør tyngdepunkterne for byens hverdagsliv.

Hvad vil du vise en københavnner, som kommer til Frederiksværk for første gang?

Mange siger: Krudt og natur

Man får næsten det samme svar, når man tilfældigt spørger frederiksværkeren til byens kvaliteter. Uanset om svaret kommer fra læreren foran Kvickly, managementunderviseren på stationen, ståltekniker i Nørregade eller den arbejdsløse foran hotellet udpeges Gjethuset og skoven, stranden og kanalerne som de største kvaliteter. Der er således konsensus om, at de kulturhistoriske elementer og rekreative kvaliteter er væsentlige for byen. Der er dog forskel på, hvilke kvaliteter og funktioner, som de historiske steder forbindes med: For nogle er Gjethuset byens smukke kulturhus, mens andre refererer til bygningens fortid som kanonstøberi.

Nogle siger: Bodegaerne og Knud Rasmussen

Mens de fleste af de adspurgte peger på kulturhistorien og naturens værdi, ses de største sociale og kulturelle forskelle i forhold til at udpege enten byens bodegaer eller oplandets største kultur- og naturattraktioner. Mens de svagere sociale grupper fremhæver Krudtuglen og Generalen, henviser mere ressourcerstærke frederiksværkere til anerkendte attraktioner, som ligger uden for byens geografiske afgrænsning, fx Liseleje og Knud Rasmussens hus. Disse forskelle understreger, at de fælles referencer til kulturhistorien og naturen dækker over et bredt socialt spektrum, som både rummer arbejderklasse, elite, lønarbejder og socialt marginaliserede grupper.

Få siger: Gågaden og Nordcentret

Kun få af de adspurgte nævner gågaden som en særlig kvalitet ved byen, selvom hverdagslivet i høj grad også udspiller sig her og mange opfatter stedet, som byens centrum.

Hvad er Frederiksværk for en by ifølge frederiksværkerne?

Arbejderbyen

Frederiksværkerne forstår først og fremmest sig selv som en arbejderby med reference til byens industrielle historie og det stadig aktive stålvalseværk. Arbejderidentiteten beskrives med stolthed – som en vigtig driver for byens familier og liv. Arbejderprofilen er i høj grad med til at differentiere Frederiksværk fra nabobyer som fx Hillerød og Hundested.

Sportsbyen

Flere nævner også sport som et vigtigt referencepunkt. Her er det rå sportsgrene, som fx brydning og boksning, som særligt kendetegner byen.

Hjemmeføddinger og gæster

Flere beskriver, at Frederiksværk er en by, hvor mange bliver boende hele deres liv og aldrig flytter fra. Samtidig beskrives byen som et sted, der bærer præg af etnisk mangfoldighed og gæster udefra – både i form af flygtninge, tyrkiske og pakistanske gæstearbejdere og turister.

“Frederiksværk er en by, som hverken er eller skal være en storby. Det er her vi er anderledes fra Hillerød. Vi forsøger ikke at være noget, vi ikke er, og vi vil heller ikke være det”
(Mand, 40 år)

“Frederiksværk er en rigtig arbejderby med arbejderkvarterer og arbejderklasse” (Sygeplejeske, 34 år)

“Stålværket betyder, at der sker noget og at byen ikke er en soveby. Stålværket er stadig byens identitet”
(Pensioneret bankmand, 66 år)

“Frederiksværk er en sportsby, pga. brydning og boksning, og en arbejderby pga. stålværket og socialdemokraterne” (Tandplejer, 40 år)

“Alle har en far, en bedstefar, en søn eller en onkel, som har arbejdet på Stålværket. Rigtig mange familier har levet af stålet – derfor betyder det meget for byen” (Pensionist, 65 år)

“Det særlige ved Frederiksværk modsat fx Hundested og Hillerød er, at vi har sværvægtsindustri og arbejderkultur” (Ståltekniker, 37 år)

“Frederiksværk har mange mennesker fra forskellige lande. Og mange turister”
(Fabriksarbejder, 29 år)

“Nogle gange kommer stålarbejderne herved til stationen i deres frokostpause og drikker en øl med os andre. Det er sgu meget hyggeligt”
(Folkepensionist, tidl. ansat på værket, 55 år)

“I Frederiksværk går der mange rundt med Dansk Metaljakker” (Fotoelev, 19 år)

“Dem, som bor i Frederiksværk er dem, som ikke kan komme videre. Der er meget få som flytter væk. Mange finder deres ægtefælle her og her mange hjemmeføddinger”
(Kvinde, 40 år)

FEM PORTRÆTTER

Fem forskellige frederiksværkere har vist os deres Frederiksværk. En stålarbejder, en gymnasieelev, en sommerhusgæst, en etnisk frederiksværker og en aktiv ældre har hver især giver indblik i, hvordan de oplever og bruger byen til daglig. De fem portrætter viser fem forskellige hverdagsruter gennem byen, som dog mange steder krydser de samme steder. Særligt kanalerne er et yndet sted, som både bruges af hundeluftere, de unge, børnefamilierne og sommerhusgæsterne.

SOMMERHUSGÆSTEN

Halsnæs Kommune har omkring 22.000 sommerhusejere og denne gruppe udgør således et betydeligt bidrag til byens liv i weekenderne og i ferieperioderne. Hovedparten af sommerhusgæsterne ankommer til Frederiksværk i bil og bruger byens basale funktioner, såsom indkøbsmuligheder, bibliotek m.m.. Dette gælder også for Susanne og hendes familie, som hyppigt kører til Frederiksværk fra sommerhuset i Liseleje. Børnefamilien, som til daglig bor i København, bruger også Frederiksværk til adspredelse og til at kigge på mennesker, når det regner eller når de bliver trætte af stranden. De er ca. i Frederiksværk, hver anden gang de er i sommerhuset.

Sommerhusgæstens rute gennem byen

1. Nordcentret: godt for børnefamilier

Legetøjsbutikken i centret udgør startpunkt for Susannes rute: "Fordi vi har børn, så er vi faktisk glade for centre. Der er butikker og overdækket, når det regner."

2. Broerne overrasker

Familien går altid ud på de mange broer. Susanne synes, at stykket bag gågaden er meget yndigt og romantisk. Da hun så det første gang tænkte hun: "Hold da ferie. Findes det i Frederiksværk?"

3. Nørregade er byens centrum

Nørregade minder Susanne om hendes barndomsby i provinsen og gør Frederiksværk til noget andet end en storby. Her er små butikker og alle kender alle. Ifølge Susanne er gågade byens centrum.

4. Parkeringsplads bag kirken bruges til leg

Familien bruger ofte området bag kirken til parkering, men også til at lade børnene løbe rundt. 'Vi har ikke set nogen legepladser, så parkeringspladsen er også i mangel af bedre'.

5. Græsplænen ved kanalen er ren H.C. Andersen

Familien stopper ofte op her – dels pga. udsigten over kanalerne, som Susanne beskriver som romantisk og yndig, men også fordi 'børnene elsker dette sted, pga. bakken'.

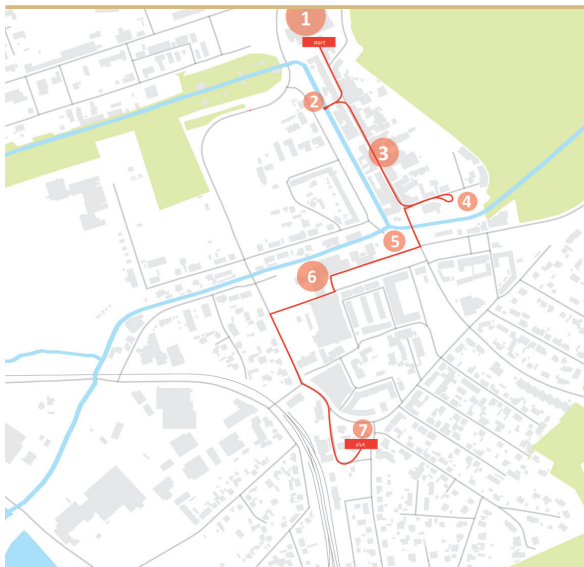
6. Biblioteket er et hyggeligt sted

Mange sommerhusgæster bruger biblioteket. Susanne kommer der næsten hver gang med familien.

7. Køber fisk i Frederiksværk frem for Hundested

Mange fisk fra fiskehandleren er blevet grillet i sommerhuset. Susanne kører altid til Frederiksværk i stedet for Hundested, fordi Frederiksværk er mere hyggelig.

1. På regnvejrstage tager familien i Nordcentret

2. Frederiksværks broer er ifølge Susanne én af Frederiksværks kvaliteter

4. Susannes børn leger ofte på parkeringsområdet bag kirken

5. Græsplænen ved kanalen er endnu et sted Susannes børn holder af at lege

7. Fiskehandleren ved Frederiksværk Station holder af at lege

STÅLARBEJDEREN

Stålarbejderen, stålfolket og stålbyen. Stålvalseværket fylder i Frederiksværkernes selvforståelse og bybilledet. DanSteel A/S har i dag ca. 250 mand ansat i stålproduktionen og langt størstedelen af disse er lokale frederiksværkere. John er eksempel på en af de frederiksværkere, som er udlært og stadig arbejder for værket. Han er smed, familiefar til to drenge og har ligesom sin kone boet i Frederiksværk hele sit liv. John oplever Frederiksværk som en rigtig arbejderby med værket som noget essentielt for byen: "Da det lukkede omkring 2002 kunne vi ligeså godt have sat en port op foran byen og skrevet sommerhusområde på skiltet."

Stålarbejderens rute gennem byen

1. "Da værket stod stille, var der dødt her i byen"

Værket er arbejde for John og det vigtigste sted for byen. Han er kommet her siden, at han var 15 år. Da de startede værket op efter konkursen i 2002, var det en fantastisk oplevelse: "Lyden af ovnene, der kom op at køre igen var noget helt særligt. Der er kæmpe kræfter på spil."

2. Gjethus: fra ruin til kultursted

Selvom John i dag kun kommer på Gjethuset til koncerter og børneteater, starter han sin hverdagsrute her. Han kan tydeligt huske hegnet langs Gjethuset som barn, før bygningen blev sat i stand. I dag er bygningen byens samlingssted.

3. Hundeluftning langs Allégade

Turen langs kanalen er det smukkeste sted i byen ifølge John. "Jeg går her dagligt, når jeg går ture med mine hunde."

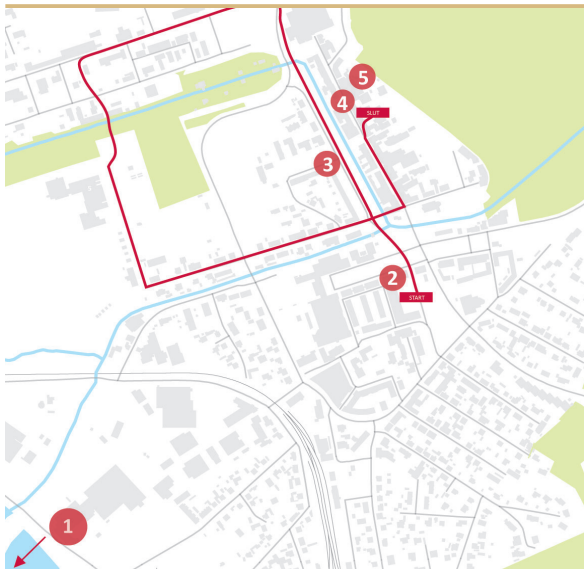
4. Nørregade er byens hjerte

John udpeger Nørregade til at være "byens hjerte" og synes, at den er hyggelig. Ham og familien bruger dog ikke gågaden så meget. "Hvis vi rigtig skal shoppe, tager vi til Hillerød."

5. En god aften ude: biografen eller Hundested

Når John og hans kone skal i byen i Frederiksværk, tager de ud at spise og går i biografen. Ofte tager de dog til Hundested: "Hundested er en fed by med en velfungerende havn og gode cafeer. Havnen i Frederiksværk er kedelig, hvis man vil have en god aften."

1. Værket symboliserer arbejde for John

2. John og hans familie bruger jævnligt Gjethuset når der er børneteater og koncerter

3. Flere frederiksværkere, inklusiv John, lufter hund langs kanalen

4. Nørre udgør byens hjerte ift. byliv ifølge John

5. John og hans kone går i ny og næ i den lokale biograf

GYMNASIEELEVEN

Gymnasiet i Frederiksværk har ca. 300 elever, som hver dag bevæger sig til og fra gymnasiet og bruger byen efter skoletid og i frikvartererne. Mark er eksempel på en af Frederiksværks unge, som er født og opvokset i byen og går i 1. G på Frederiksværk Gymnasium. Derudover går han til guitar i musikskolen og spiller i ny og næ en koncert i Gjethuset. Mark er glad for at bo i Frederiksværk og har ingen planer om at flytte fra byen, selvom mange af hans venner overvejer det. Ifølge ham er Frederiksværk den fedeste by, som han bl.a. beskriver ”som en endeløs labyrint, som man kan gå på opdagelse i.”

Gymnasieelevens rute gennem byen

1. Gjethuset – det eneste sted på google maps

Mark kommer på Gjethuset til nye udstillinger, koncerter m.m.. Han fortæller, at Gjethuset er den eneste bygning, der er gengivet tredimensionelt på Google, hvilket viser, hvor vigtig stedet er for byen.

2. Biblioteket har en fed atmosfære

Biblioteket er et af Marks yndlingssteder. Han kommer her ofte for at bøge m.m., men også for at "hænge med vennerne" og læse for sig selv.

3. Græsset fredag eftermiddag

Mark bruger tit græsplænen ned til kanalen – særlig fredag eftermiddag: "Så går vi hen på græsset efter skole og hygger, tager billeder, drikker øl og har det sjovt."

4. De skjulte skatte

Mark viser en lille privat baggård i Nørregade, som har en fin lille have. "Det her er en af Frederiksværks skjulte skatte."

5. Pizzastedet i Nørregade

Her spiser de unge ofte frokost i frikvarteret. "Det giver en del liv i hverdagene."

6. Bageren i centeret

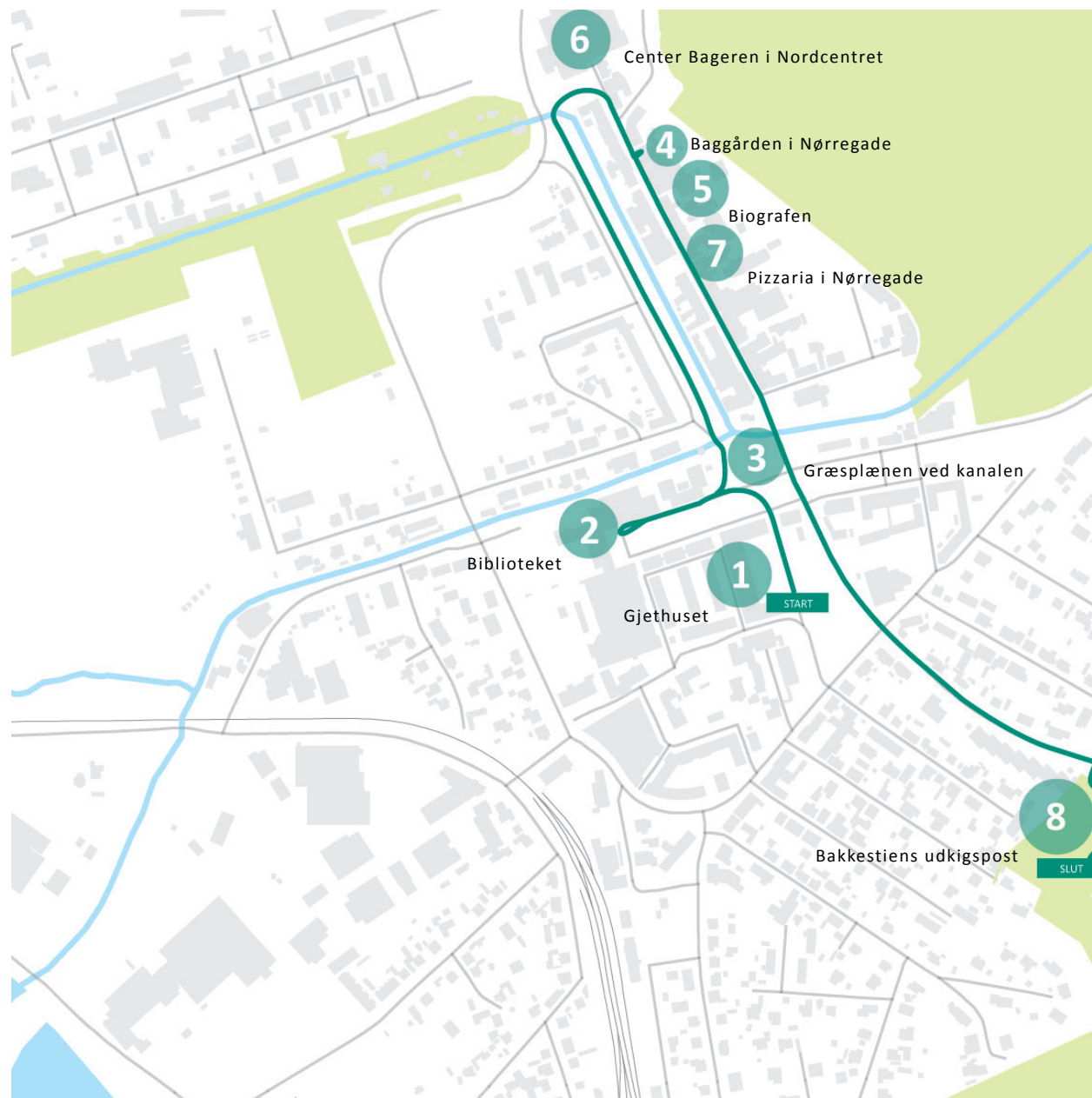
En anden frokostdestination for gymnasieeleverne er Centerbageren. Særligt Centerbollen er populær.

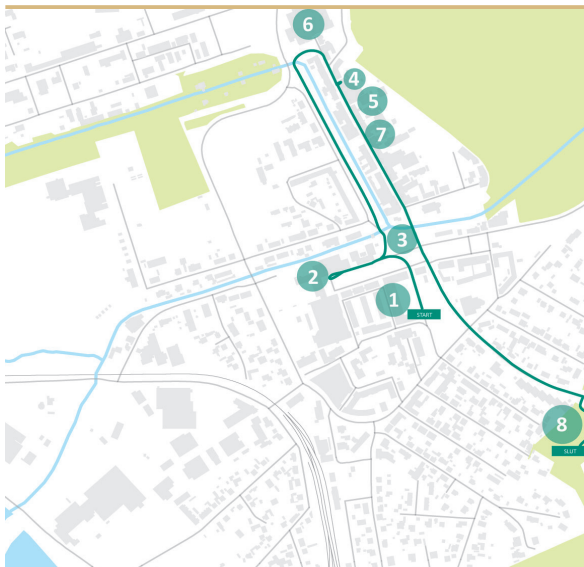
7. Biografen – måske den bedste i Nordsjælland

Mark kommer her både med familie, venner og kæreste. "Den er kæmpestor. Der går rygter om, at det er den bedste i Nordsjælland."

8. Bakken: et godt sted at tænke og høre lidt musik

Mark går engang imellem op på bakken for at kigge ud over byen og tænke. "Det er også en af byens skjulte perler. Her er så roligt og hyggeligt."

1. Gjethuset er, ifølge Mark, et kulturmekka

2. Mark fortæller, hvordan biblioteket også har en lektiecafé for byens børn, hvor de får saft og hjælp med lektierne

5. Biografen, Kosmorama, som ligger bag Nørregade

6. I frokostpausen og efter skolesmutter flere af gymnasieeleverne forbi den lokale bager i Nordcentret

8. Mark sidder nogle gange ved bakkestiens udkigspost og ser ud over byen med musik i ørerne

DEN AKTIVE ÆLDRE

Frederiksværk er en by med mange ældre, hvilket bl.a. ses i foreningshuset Paraplyen, som ligger centralt i byen – lige ved siden af Gjethuset. Paraplyen har 800 medlemmer, 90 frivillige og ca. 250 brugere hver dag. Bente, som er født og opvokset i Frederiksværk, er formand for Paraplyen og kommer der flere gange ugentligt. I dag bor hun i Ølsted, men tager toget til Frederiksværk dagligt. Bente beskriver Frederiksværk som en gammel arbejderby, som i dag i højere grad har identitet som en kunstnerby med mange skulpturer og maleriske steder.

Den aktive ældres rute gennem byen

1. Utryg og forfalden station

Bente kommer på stationen hver dag. Hun sidder sjældent inde, fordi der er rodet og kommer tilråb fra øldrikkerne. Det gør stedet utrygt, men "de mennesker skal også være der."

2. Paraplyen: livsnerven for de ældre

Bente beskriver foreningen som et vigtigt socialt mødested for de ældre, hvor der er stor trafik og mange mennesker. Her spilles bl.a. petanque, er forskellige værksteder og drikkes kaffe.

3. Gjethuset – et smukt kulturhus

Bente bruger Gjethuset til koncerter og udstillinger. Hun kommer der for bestemte kulturelle oplevelser og opfatter stedet "som et smukt kulturhus."

4. Den maleriske kanal

Bente nyder tit miljøet ved kanalen og stemningen ved broerne: "Jeg står tit og kigger ned i kanalen. Det er der mange, der gør. Alene det, at se så noget vand flyde afsted. Man bliver fyldt af gode tanker."

5. Shopping i Nørregade

Her kommer Bente et par gange i ugen, bl.a. når hun skal til frisør eller købe tøj.

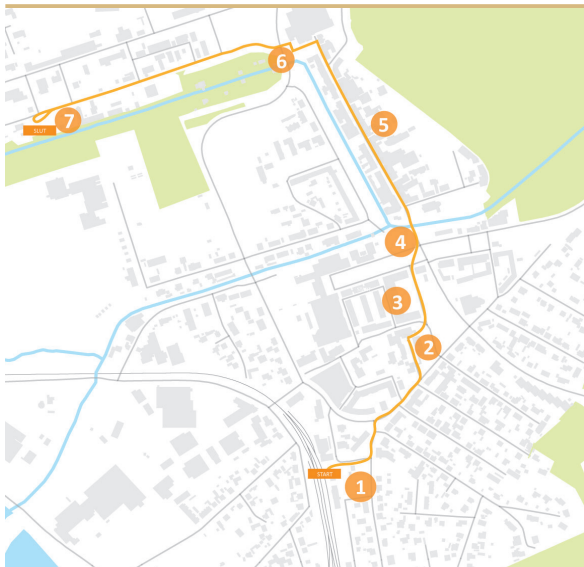
6. Fantasifuld tunnel

Bente bruger altid tunnelen, når hun skal til krudtværksområdet, fordi det er den hurtigste overgang. Hun oplever, at mange smutter over Peder Falsters Vej, fordi de synes tunnelen er utryg: "Og så er der graffiti – men det er egentlig meget flot og fantasifuldt, det kan jeg godt gå og beundre."

7. Kunstforeningen på Krudtværksområdet

Når Bente skal lave noget kreativt og slappe af bruger hun Kunstforeningen: "Det her er et grønt og unikt område. Hertil går mit domæne."

1. Stationsområdet, hvor Bente kommer dagligt

2. Aktivitetshuset Paraplyen for byens ældre

5. Nørregade til de små shoppingture

6. Tunnellen mellem Krudtværksområdet og Nordcentret

7. Kunstforeningshuset, hvor man blandt andet kan tage kurser

DEN ETNISKE FREDERIKSVÆRKER

Frederiksværk har tradition for at have et internationalt udsyn. Særligt i 1960erne og 1970erne kom tyrkiske og pakistanke gæstearbejdere til byen for at arbejde på værket. I dag har byen både jugoslaviske, pakistanske og tyrkiske foreninger, som bl.a. har til huse på Krudtværksområdet. Vail er formand for Frederiksværks Multikulturelle Foreningen, som også er byens moske. Vail valgte at flytte fra København til Frederiksværk i 1980erne. I dag bor han i byen med sin kone og sine fire børn. Vails hverdagsrute bærer præg af, at han først og fremmest bruger de grønne områder og har en særlig forkærlighed for Arresødal, fordi det var her, han boede i sine første år i Frederiksværk.

Den etniske frederiksværkers rute gennem byen

1. Fodbold, fredagsbøn og foreninger

Foreningslokalet til de 160 medlemmer er et lille rødt skur. Vail startede foreningen, fordi Frederiksværk manglede en moske og et sted for alle – familier, kvinder og børn: "Vi er først og fremmest en social forening med fællesspisning og grillaftner."

2. Den Spanske Trappe er de unges sted

Her kom Vail, da han var ung: "I dag er det mine børn, som sidder her."

3. Aftentur rundt om kanalen

Hver uge går Vail og hans kone aftentur rundt om kanalen. Vail holder særligt af de gamle træer.

4. Ænder anno 1980 og 2012

Vail og hans kone fodrer tit ænder ved kanalen: "Dette sted er rigtig dejligt, når solen skinner. Vi kom her også da børnene var små. Vi har det på video – og der er ikke sket nogen ændringer, det er de samme broer og smukke træer."

5. Arresødal: udflugt, gåtur og picnic

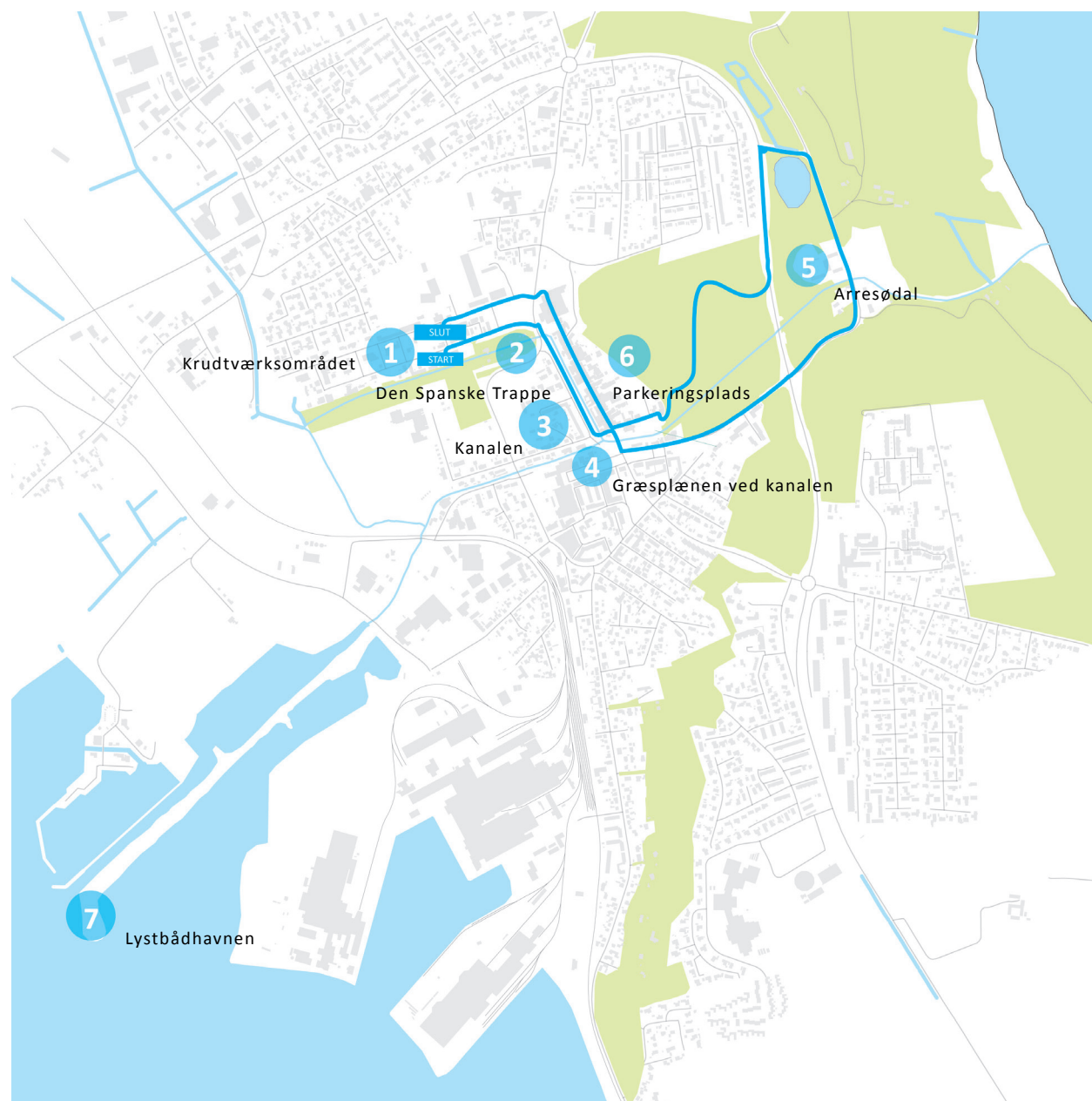
Vails yndlingsted er Arresødal. Her kommer familien både sommer og vinter for at nyde naturen: "Her kan man bruge sine sanser." Det er også her, at familien griller og holder picnic.

6. Til gågaden i bil

Vail kommer her dagligt. Han kører altid hertil i bil, for det er gratis at parkere i Frederiksværk. De kører efter tilbudene. Vail fremhæver bageren i Nordcentret og pizzariaet.

7. Lystbådehavnen: byens riviera

Vail og hans kone cykler tit til lystbådehavnen, for at se solnedgang og kigge på både. Vail kalder tungen for "Frederiksværks Riveiera" og drømmer om et miljø ala Amager Strandpark.

2. Den Spanske Trappe, hvor mange af byens unge hænger ud

4. Græsplænen ved kanalen, hvor Vail og hans familie fodrer ænder

5. Arresødal, som er omkranset af natur

6. Den bynære parkering gør det let at komme ind til centrum

7. Lystbådshavnen, hvor Vail og hans kone til tider ser solnedgangen

SYN PÅ DE KULTURHISTORISKE STEDER

De lokale frederiksværkere er som sagt bevidste om byens militære og industrielle historie, men der er forskel på, hvordan de forskellige kulturhistoriske elementer i byen opfattes og indgår i hverdagslivet. Mens Gjethuset kendes af alle, er kendskabet til kobbervalseværket forsvundet med bygnin-gerne. For den ude-
frakommende kan det være vanskeligt at afkode byens historie - selv i de imponante bygninger. Vi har spurgt en række tilfældige frederiksværkere på gaden om deres syn på byens historiske elementer.

Gjethuset – de lokales stolthed

For en stor del af de lokale frederiksværkere er Gjethuset byens kulturelle tyngdepunkt og byens stolthed.

Hvad betyder gjet?

For nogle kan Gjethusets historie og nuværende funktion dog være vanskelig at forstå. Sommerhusgæsten oplever fx bygningen som smuk, men også meget lukket. Hun har hørt Gjethuset omtalt, men ikke vidst, at det var bygningen ved kanalen, hvor hun ellers ofte kommer. Hun har set skiltet og tænkt sig et underligt navn, for hvad betyder gjet?

Kanalen – idyl frem for stål

Kanalen spiller en central rolle i byens hverdagsliv og bidrager med dens idylliske udseende til udtrykket 'Nordsjællands Venedig'. De færreste forbinder kanalen med byens rå militær- og industrihistorie.

Krudtværksmuseet – mest for børn

Størstedelen af de lokale frederiksværkere kender til museet, men mange har ikke været der siden de var børn. Museet har et godt ry, men lever et usynligt liv i det nutidige Frederiksværk. Dette er også tilfældet for sommerhusfamilien, som ikke har opdaget museet, trods det, at de ofte kommer i Nordcentret lige overfor.

Kobbervalseværket - ude af syne ude af sind

Ingen af de adspurgte kender til kobbervalseværkets historie og oplever udelukkende stedet som et gennemgangsrum. Når kulturarven ikke er synlig i bybilledet, forsvinder fortællingerne også.

Stålværket – byens driver

Stort set alle frederiksværkere har en tilknytning til stålvalseværket og personlige historier at fortælle. Værket beskrives som et voldsomt og støjende sted, som holder byen i gang.

*“Kulturmekka!
Det er her byens kulturelle
initiativer finder sted”*

*“Gjethuset er et symbol på
Frederiksværk”*

*“Gjethuset er Frederiksværks
eneste kultursted”*

Gjethuset

*“Et sted for de unge, et koncertsted.
Det er byens centrum sammen
med gågaden”*

*“Sikke et underligt og irriterende
navn, for hvad betyder gjet?”*

*“Kanalerne er indbegrebet af
Frederiksværk. Jeg synes bare
der er hyggeligt”*

*“Frederiksværk er romantisk provinsby,
som sover lidt i timen og ikke udnytter
det grønne og blå og sine fortællinger”*

Kanalerne

*“Frederiksværk er Nordsjællands
Venedig. Har du set vores kanaler?”*

*“Det her er Frederiksværks
smukkeste sted”*

*“Kanalen betyder meget for mig. Den er
symbolet på Frederiksværk”*

“Det ser også yndigt ud, jeg ved ikke, hvad det er”

“Det er et sted, jeg ikke har været”

“Kobbervalseværket? Det ved jeg ikke hvor er, men det er ihvertfald ikke nede ved værket”

Kobbervalseværket

“Området er et gennemgangsrum”

“Kobbervalseværket? Det ved jeg ikke hvor er, men det er ihvertfald ikke nede ved værket”

“Det siger mig ikke noget, umiddelbart”

“Børnene kommer her med skolen – særligt ældre mennesker synes også godt om det”

“Jeg har ikke været, siden jeg var barn”

“Jeg forbinder det med krudt, krig og kugler. Det er godt, at museet tiltrækker turister”

Krudtværksmuseet

“Det ser lækkert ud, men jeg har slet ikke vidst, at der var noget som hed krudtværksområdet”

“Byen er opstået af krudt og kugle”

“Det er et museum. Her er også hyggeligt og interessant”

“Stålvalseværket er byens hjerte”

“Stålvalseværket ser flot ud om aftenen med alle lysene”

“Det kunne være fedt, hvis man kunne åbne op for besøgende”

“Det ser voldsomt ud og larmer også meget”

“Det betyder arbejde for mig. Jeg er kommet her siden jeg var 15 år. Det er et spændende sted for folk, der aldrig har været der”

Stålvalseværket

“Jeg forbinder ikke værket med min konkrete brug af byen, men med Frederiksværk på abstrakt plan”

“Arbejdere og larm. Men det er ligesom at bo ved siden af en lufthavn – man vænner sig til det”

“Det er et vigtigt sted for byen og de mennesker, som arbejder der”